

СОЦИЈАЛНИ МИР КАО ВРЕДНОСНИ ПОРЕДАК ^а

Марко Трајковић*, Горан Обрадовић

Универзитет у Нишу, Правни факултет, Ниш, Србија

*marko@prafak.ni.ac.rs

Апстракт

Аксиолошка сфера социјалног мира основа је ваљаног правног поретка који пледира да се назове дуготрајним, те да самим тим буде означен као вредносни. Ова вредносна сфера која је дата, али је истовремено и присутна у нашој стварности на најбољи могући начин – осветљава однос вредност–стварност кроз призму вредност–дело. Међутим, како је то „обично” полазећи од сфере „оностраности и долазећи до реалности, вредности се могу и „искривити”. Заправо, боље је рећи да оне као дате неће изгубити своју суштину, већ ће се „искривити” њихова примена. Тада се сасвим сигурно неће успоставити социјални мир, већ његов антипод, који ће тада бити подржан и путем права које најчешће фиксира такав вид социјалне неправде и онемогућава остварење социјалног мираа.

Кључне речи: вредност, право, солидарност, социјални мир.

SOCIAL PEACE AS A VALUE ORDER

Abstract

The axiological sphere of social peace is the basis of a valid legal order pleading to be named a long-standing one, and consequently to be qualified as a value order. This value sphere - being given, but also present in our reality simultaneously - sheds light on the value-and-reality relationship through the value-and-work prism in the best possible manner. However, as “usual”, starting from the sphere of “transcendence” and coming to reality, the values may also “get distorted.” Actually, it is better to say that they being given will not lose their essence, yet their application will “get distorted.” Most certainly no social peace but its antipode will be established then, which will also be supported through law that fixes such an aspect of social injustice and disables any realisation of social peace.

Key words: value, law, solidarity, social peace.

---

^а Овај чланак је резултат истраживачког рада у оквиру пројекта бр. 179046 *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору* Правног факултета у Нишу, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

УВОД

Како је јасно да је човеково „држање према свијету” увек „практично, што значи да је човјек одувјек морао и мора да у циљу одржања дјела, мјења природу и своје односе према другим људима” (Pavićević, 1958, p.7) тако је такође јасно да се он у тој делатности руководи вредностима. Заправо, вредносне поставке су нешто од чега човек креће када жели да свој живот саобрази најпре друштвеном, а потом и правном поретку, мада веома често поступамо супротно, те „продајемо на мало мудрост, а на велико лудост” (Штраус, 1997, p. 11).

То значи даље да је он морао како са „биолошком тако и друштвеном, нужношћу” да „изгради систем социјалних реакција и оцјена судова, преко којих исказује да ли су ствари за њега корисне или штетне, пријатне или непријатне, да ли помажу његов општи развитак или га коче...” (Pavićević, 1958, p. 7). Дакле, та га нужност води ка остварењу најпре сопственог идеала, а потом и општег добра, које се може представити и као социјални мир, који је веома тешко „дохватљив”, што значи да ће човек одређене вредности ставити на аксиолошку скалу и одредити им место.

У изградњи друштвеног и правног поретка који ће водити потенцијалном социјалном миру, човеку неће бити довољне личне преференције, већ ће се ту наћи опште вредности и норме које отуда произлазе, јер се „људски узајамни односи не могу уклађивати и развијати на основу самих, чисто природних снага којима човјек располаже као природно биће” (Pavićević, 1958, p. 8).

Мир као општи појам и стање је „врлина, расположење, поверење, правичност и склоност ка чињењу добрих дела” (Вукадиновић, Митровић, Трајковић, 2012, стр. 294). А када говоримо о социјалном миру, ми тај мир схватамо као стање које надилази сваки друштвени и правни поредак. Заправо, схватамо га као једину тачку којој ова два поретка морају да воде, јер само тада говоримо о „друштвеном напретку”. Социјални мир није стање које се може установити путем санкције, већ само диспозицијом која своју обавезујућу снагу црпи из веровања у вредности које доноси.

ВРЕДНОСТИ КАО ГАРАНТ ДРУШТВЕНОГ НАПРЕТКА

Вредности представљају гаранцију друштвеног напретка, односно оне су брана од „чистог” обезбеђења индивидуалних преференција. Али, морамо нагласити не само индивидуалних преференција већ и друштвених које веома често могу бити супротне идеји социјалног мира. Ово из једноставног разлога што путем социјалног мира испитујемо „начине на које други људи могу или не могу служити човековој добробити” (Raz, 2005, p. 5).

Ваља бити обазрив да профане вредности не надвладају током изградње социјалног мира. Истовремено се јавља и друга која долази из реалности, а вуче ка оностраности, и то у оној мери да спречава човека да се сâм ангажује у остварењу социјалног мира. Та се опасност крије у „биједи” наше „стварне људске егзистенције” и у „ограничености реалних средстава за овладавање природном”, што је подстицало човека да створи „представу о *безгранично моћним надљудским* бићима” (Pavićević, 1958, p. 8–9).

Дакле, пошто су људи једина бића која живе и „хумано и нехумано” (Životić, 1986, 7), онда је јасно како је вредносни садржај веома битан за њих. Без вредносног садржаја, ова бића која су склона нехуманом поступању свешће се искључиво на бића склона чистој дескрипцији, до којих идеја социјалног мира неће ни стићи, те ће онда друштвени и правни поредак бити само „празан” ход у историји постојања ових бића. Самим тим, постаје јасно да је човеков вредносни став према стварности заправо став о питању конституисања социјалног мира из „трагедије” друштвеног и правног поретка.

Наравно да вредносној сфери прилазимо веома обазриво у вези са питањем вредносног универзализма, иако смо му наклоњени, јер „људска бића нијесу једнако посвећена трагању за знањем или правдом”, а истовремено су „далеко од јединства у схватањима онога што је вриједно знати или захтјевати од правде” (Finis, 2005, 38). Међутим, морамо се сагласити да је „реализација разних појмова права” баш тај нужан „подстицај за трагањем природног права” (Finis, 2005, 38). Дакле, одбацујемо становиште које заступају релативисти, које оспорава „постојање универзалних и апсолутних моралних норми (Pavićević, 1974, p. 141). Ово значи да су све заповести које се уводе у стање социјалног мира ваљано „похрањене” у нашој свести јер: „Да не треба да крадем, да не треба да убијам, да не треба да сведочим лажно – то су ставови у чију сам истинитост тако сигурно уверен као у неку Еуклидову аксиому...” (Pavićević, 1974, p. 144).

Оно што заиста и води социјалном миру у друштвеном и правном поретку јесу морално прихватљиве импликације основних вредности, што значи да смо сагласни са поставком Џона Финиса (John Finnis) о „недопуштености извођења норми из чињеница” (Finis, 2005, p. 41), што нас и води ставу о односу вредности и стварности као неопходном односу за успостављање социјалног мира, јер само постојање вредности које су изоловане од стварности неће водити изградњи оне стварности која се може назвати социјалним миром. Дакле, социјални мир не деривирамо из стварности него из вредности, јер су вредности надређене стварности, а социјални је мир чисто аксиолошки производ. Оваква поставка је неопходна јер „без вредновања не може се утврдити који описи стварно разјашњавају и који су значајни” (Finis, 2005, p. 26). Ако је људска врлина у складу са при-

родном људских бића, односно са разумом, онда постаје јасно да разум човека захтева социјални мир, односно да је одбијање социјалног мира *contra naturam* (Finis, 2005, p. 44).

Сâм социјални мир указује на универзални карактер вредности. Како? Одговор би могао бити веома „брз” јер сва људска друштва показују забринутост за његово одржање, односно за одржање основних вредности које доприносе његовом успостављању и одржању. Тако сва друштва показују забринутост за вредности ма како их схватали, јер из „неразвијености конкретно-историјски одређене моралне свести још немамо право закључити да су релативне и саме моралне вредности и норме...” (Pavićević, 1974, p. 144). Из тог разлога се може рећи да је трагање за социјалним миром заправо трагање за општим добром, те можемо рећи да се „принципи који изражавају опште циљеве људског живота не стичу, како би се данас казало ’моралну’ снагу све док не изврше притисак...” (Finis, 2005, p. 111) на оно што човек чини, или оно што је човеку наметнуто путем диспозиције. У том распону, а остварујући вредности човек путује ка социјалном миру, а на том путу остварујући свој животни циљ, који је такође саставни део социјалног мира, човек мора да одбаци арбитрерност у одлучивању о вредностима и људима као „корисницима” социјалног мира. Дакле, један од основних захтева социјалног мира је одбацивање волунтаризма и арбитрерности, као и „поштовање сваке основне вриједности у сваком акту” (Finis, 2005, p. 111). Као основу социјалног мира прихватамо следећу Финисову поставку: „Склад циља/признања добра/одсуство арбитрерности између људи/одвајање од одређених реализација добра/вјерност обавезивањима/ефикасност у техничкој сфери/поштовање актом сваке основне вриједности/заједница/ауентичност у поштовању свог разума... (сви) аспекти реалног основног добра слободе и разума” (Finis, 2005, p. 135).

На овај начин се може видети да социјални мир представља сферу уједињавајућих вредности у стварности и одсуство антиномије међу њима. Даље, социјални мир у вредносној сфери указује на могућност изградње једне потпуне људске заједнице у којој је свака вредност истовремено и заједничко добро, што на најбољи начин осликава идеја усмерености на другог, односно чинити другоме правду у оном вредносном смислу. Ми овде можемо додати и захтев да се другоме обезбеди признање права и обавеза, потом да се удовољи моралним вредностима у друштву, даље да се „удовољи праведним захтјевима јавног поретка у демократском друштву” и да се наравно „удовољи праведним захтјевима општег благостања у демократском друштву” (Finis, 2005, p. 223). Ово је јер социјални мир захтева од нас у вредносном смислу да „штитимо и унапређујемо добробит свих људи” (Raz, 2005, p. 17). Дакле, социјални мир би на неки начин био морална „клацкалица” на којој успостављамо равноте-

жу између сопствених интереса и онога како видимо другог и како испуњавамо моралне, а потом и правне обавезе према њему. То даље значи да социјални мир мора да задовољи услов обезбеђења обостране људске хармоније, што говори у прилог вредносној осетљивости социјалног мира јер људи сасвим прилагођено идеји солидарности морају међусобно да брину једни о другима.

Отуд постаје јасно да је сâм социјални мир заправо концизно изложена идеја људских права на једном месту, што даље значи да моралне вредности нису чиста онострана апстракција, већ су основа нашег битисања, те социјални мир није чист јуридикчки подухват, већ је огледало онтолошко-аксиолошке природе човека. Ово нас даље наводи на закључак да је унутрашња логика социјалног мира заправо вредност другог.

Интересантно је да се трагајући за ауторитетима никада нисмо окренули социјалном миру као неприкосновеном ауторитету човековог опстанка. Отуд постаје јасно да „пошто се ауторитет деривира искључиво због потреба заједничког добра, владаочево коришћење ауторитета је радикално дефектно ако он експлоатише своје шансе тако што не ствара стипулације у циљу заједничког добра него у корист своју, својих пријатеља, странке или групе, или из пакости против неког лица или групе” (Finis, 2005, р. 367). Тада постаје јасно да се чисто формално схваћеним правом и процедуралном демократијом неће стићи до закона који ће бити испуњени вредносном садржином и тиме гарантовати социјални мир, до кога је могуће стићи ако поступамо „тако као да свака законодавна радња указује на неки валидан морални принцип” (Raz, 2005, р. 320).

Социјални мир изражава истовремено и вредносно, али и друштвено-правно прихватљиве и „корисне” форме избора у индивидуалном понашању људи. Међутим, до сукоба у доношењу одлуке може доћи најпре у самој индивидуи, односно долази до сукоба индивидуалног и општег у преференцијама, аутономног и хетерономног у дељању. У успостављању равнотеже између ова два избора лежи могућност успостављања социјалног мира као релацијског односа.

СОЦИЈАЛНИ МИР И ЗАКОНОДАВСТВО О РАДУ

Историјски развитак правних односа у раду, које неки деле у три главна раздобља (своје старо, своје средње и своје ново или модерно доба), у тесној је вези са целокупним културним и привредним развитком самог људског друштва (Лазаревић, 1938, р. 231). Основна сврха постојања законодавства о раду, почев од првих појавних облика, јесте заштита слабије стране у радном односу (запосленог, радника). Државни уплив у ову област последица је нужности јер, упркос формалној равноправности приликом заснивања радног од-

носа, раднику је било немогуће да оствари ни минимум права. Иако се за склапање уговора о раду примењују, у основи, иста правила као и за све остале уговоре, тј. да обе стране морају бити способне за склапање тог посла и да воља мора бити слободна (Политео, 1937, р. 105–106), могућност да лице које заснива радни однос утиче на садржину уговора у највећем броју случајева сведена је на минимум.

Стога, предмет и циљ радног права је у томе да, путем својих одредаба, омогући мирну и трајну сарадњу радника и послодавца (рада и капитала), на сигурној и правичној основи (Лазаревић, 1938, р. 236–237). Њега, заправо, карактерише комбинација различитих циљева, превасходно социјално-економске природе. То су: социјална правда, социјално-радни мир; социјална равнотежа; регулисање конкуренције; еманципација (појединца и друштва); сигурност запослења и социјална сигурност, као и морализовање радних односа (Лубарда, 2012, р. 35). Очување радно-социјалног мира, као једног од основних циљева законодавства о раду, у најтешњој је вези са социјалном правдом, јер је само на темељу социјалне правде могућ и трајнији радно-социјални мир (Лубарда, 2012, р. 39). С друге стране, за остваривање социјалне правде потребна је испуњеност бројних услова, као што су: стабилна материјално-економски-техничка основа; пуна запосленост, пуна социјална сигурност, квалитетно и свима доступно образовање, култура, елиминисање свих облика привилегија и дискриминација, једнако право сваког човека и народа на развој и напредак (Tintić, 1983, р. 246). Постизање овог циља могуће је само анагажовањем целокупног законодавства о раду, јер се он може постићи само успостављањем социјалне равнотеже, путем легитимне заштите интереса радника, али и заштите легитимних интереса послодавца. Примера ради, одредбе радног законодавства у погледу подстицања колективног преговарања у доброј вери имају непосредни утицај на стабилизацију радно-социјалног мира, као и институционализација мирних метода решавања колективних радних спорова. Очувању радно-социјалног мира, као једног од циљева законодавства о раду, доприносе и *клаузуле о очувању радног мира* у облигационом делу колективног уговора о раду, којим се синдикат обавезује послодавцу да, док колективни уговор важи, неће организовати штрајк, а послодавац неће прибећи локауту (Лубарда, 2012, р. 40–41). Ова обавеза важи само под условом да послодавац испуњава обавезе из колективног уговора, по начелу *pacta sunt servanda*, а клаузула покрива само период важења колективног уговора (Урдаревић, 2017, р. 27).

МОГУЋНОСТ ОПСТАНКА СОЦИЈАЛНОГ МИРА

Борба између наше аутономије или индивидуалности и наше друштвености налази се у питању опстанка социјалног мира, јер у аутономији не прихватамо хијерархију док је она иманентна друштвености. Пошто се социјални мир може схватити као место у коме се организују одређени системи понашања људи који живе једни са другима, јасно је да социјални мир угрожава „нарасли” егоизам. То и говори у прилог чињеници да су вредности апсолутне и важе независно од људи, али их условно угрожава њихова примена, док остварујемо циљеве који се „јављају као нешто што је вредно” (Životić, 1986, p. 55).

У суштини социјалног мира налази се супротност коју налазимо у праву, односно напетост између *јесте* и *треба*. Социјални мир није само правно-политички програм једног друштва или једне државе као нешто што *јесте*, већ је онтолошко-аксиолошка категорија која да би била и уређена правним прописима, мора претходно да буде сазната и прихваћена као натправна категорија.

Као натправна категорија, социјални мир је вредносни поредак који одговара објективним односима у самом друштвеном и правном поретку, али истовремено мора да буде нешто што „вуче” та два поретка напред ка вредносном царству. Међутим, у том вредносном поретку може доћи до сукоба вредности, а начин на који ће се тај поредак односити према том сукобу биће „карта” за улазак или излазак из социјалног мира. Тако ће предавање „хедонским вредностима”, а одбацивање „духовних вредности”¹ водити изласку из социјалног мира, што значи да је добро „увек *правац* (усмереност) *на вишу вредност*, а зло *правац на ниже...*” (Pavićević, 1974, p. 345). У тој напетости којој додајемо и напетост између „јесте” и „треба” опстаје идеја социјалног мира.

Из овога можемо схватити да је право вредносни минимум, а социјални мир могућност изградње вредносног максимума.² Потребно је учинити дистинкцију између „вриједног и инструменталног” (Таповић, 1978, p. 24), јер социјални мир није инструмент већ вредност, што постаје јасно када прихватимо да ствари могу бити „унутарње вриједне (по себи) и инструментално вриједне (као средство)” (Таповић, 1978, p. 24). Наравно, свака вредност у вредносном поретку какав је социјални мир може бити и вредност, али и инструмент, што додаје „збрку” целом проблему, јер „човјек и његова људскост; и слобода и истина и доброта и љепота јесу унутрашње вриједности, али могу

¹ О питању хијерархије вредности код Макса Шелера видети у В. Павићевић, *Основи етике*, 341–342.

² О питању „етичког минимума”, који заступа Георг Јелинек (Georg Jelinek), видети у Г. Радбрух, *Филозофија права*, НОЛИТ, Београд, 1980, 60.

бити и инструменталне вриједности, то јест у служби човјека и хуманости, што су највише вриједности..." (Таповић, 1978, р. 24).

Човек је једино биће „које зна за вредности и има нормативну свијест...“³, док прелази пут који је према Карлу Марксу увек ка његовој сврси, што у случају социјалног мира значи и стварање система правних норми које ће обезбеђивати тај мир. Друштвена и правна стварност носе ознаку „датог стања људског начина живота“ (Таповић, 1978, р. 53), док је социјални мир идеал. Ако тај идеал схватимо као нешто чему тежимо уз „препреке“, јасно је да се онда потврђују речи Густава Радбруха да су „у датој необликованој сировој грађи нашег доживљаја хаотично измешани стварност и вредност“ (Радбрух, 1980, р. 11). Место права као вредности по себи и истовремено као инструмента за „дохватање“ вредности социјалног мира може се схватити само ако се прихвати да је право „културна појава, тј. чињеница повезана с вредношћу“ (Радбрух, 1980, р. 15). Право не може да буде формално схваћено да би постигло заштиту социјалног мира, јер је тако само испунило захтев форме занемарујући све остале садржинске захтеве, до чега долази због граница човекове сазнајне способности јер „кад би ме одвели у дом Истине тако ми бога! не бих више из њега изашао“ (Радбрух, 1980, р. 25), што говори у прилог чињеници да нисмо свесни могућности остварења социјалног мира. Потом се уочава још једна негативна тенденцију која одвлачи од ступања у стање социјалног мира или нас нагони да веома брзо изађемо из тог вредносног стања, јер „улазимо у деценије правног позитивизма. Не тражи се више у правној стварности и правна вредност, свако посматрање правне вредности се штавише проглашава ненаучним и остаје се при ограничавању на емпиријско истраживање“ (Радбрух, 1980, р. 35). Ове деценије су помогле да дође до одбацивања преко потребних вредносних судова и довеле „у опасност историјску објективност“, што нас је спречило да „ствари назовемо њиховим правим именом“ (Штраус, 1997, р. 51).

У идеји социјалног мира као вредносног поретка налазе се опречне тенденције које доводе у питање његов опстанак, а изражене су, према Радбруху, у разлици између индивидуалистичког, наиндивидуалистичког и трансперсоналног гледишта, јер „сав духовни живот је изворно заједнички и уједно индивидуалан“ (Hartmann, 2003, р. 83).

Индивидуалистички став је према њему изражен у поставци: „Све се може жртвовати за добро државе, само не оно чему сама држава служи само као средство. Сама држава никад није сврха, она је важна само као услов под којим се може испунити сврха човечанства, а сврха није ништа друго до изграђивање свих човекових снага“ (Рад-

---

³ Ibid., 37.

брух, 1980, р. 73–74). Оваквом ставу одмах супротставља наиндивидуалистички када наводи следеће „апсолутно етичко добро није ништа друго до „апсолутан живот у отаџбини и за народ”, „апсолутан морални тоталитет није ништа друго до сам народ”, а држава је „основа и средиште осталих конкретних видова народног живота, уметности, обичаја, религије, науке; сва духовна делатност има за сврху само да постане свесна тог сједињавања” (Радбрух, 1980, п. 73–74). Овоме додаје трансперсонално схватање које је изражено на веома сликовит начин: „Једна Фидијина статуа је потпуна надокнада за сву беду милиона античких робова” (Радбрух, 1980, р. 74).

Из ова три гледишта извлачимо неопходне закључке који се пресликавају на социјални мир као вредносни поредак, те се јавља недоумица коме и чему најпре дати предност у тренутку стварања социјалног мира, а потом и у периоду његовог одржања. Индивидуалистичко схватање све друге вредности подређује „вредности личности”, што у контексту социјалног мира значи да се човек, појединац не може жртвовати у име социјалног мира, који уосталом и њему као неприкосновеној личности без имена служи. Насупрот оваквој перцепцији односа колективитет–индивидуа, друга равна посматрања истог питања говори о предности коју ваља дати колективитету у име одржања мира, јер све, па онда и индивидуа, служи већој целини јер „нација је један организам са сврхама, животом, средствима за деловање, који су по снази и трајности изнад њених појединачних чланова...” (Радбрух, 1980, р. 74), јер се општа корист мора наћи „испред властите користи”, а „сви појединачни захтеви имају више агитаторски него програмски карактер” (Радбрух, 1980, р. 92). За трансперсонално схватање све што можемо подвести под индивидуу и колективитет служи култури, у овом случају и социјални мир као вредносни поредак служи у својој основи изградњи културе. Дакле, све ово можемо подвести под слику социјалног мира, те рећи да је за неког социјални мир „организам” коме све жртвујемо, док је за друге он „грађевина” која је настала заједничким радом, односно, он је дело (Радбрух, 1980, р. 75–76). Међутим, не можемо се сагласити са оваквим поставкама јер социјални мир настаје само да би обезбедио, како то Радомир Лукић сматра у свом делу „Систем филозофије права”, за објективно право, опстанак највећег могућег броја људи у њиховом достојанству, односно општу добробит, можемо дефинисати и као „највећу могућу срећу свих појединаца људском природом одређену у садашњости и будућности, првотно уважавајући главне животне потребе свију грађана, посвећујући посебну позорност увјетима реализације обају циљева” (Zsifkovits, 1996, р. 77). То је задатак и социјалног мира јер „крајњи циљ друштва је личност, али личност спада у оне вредности које се не могу достићи ако се искључиво тежи њима” (Радбрух, 1980, р. 77). Ово значи да социјални мир као вредносни поредак није сигурно ме-

сто за развијање културе егоизма, јер ће и „онај ко непосредно буде тежио да постане личност, дакако постати сноб са огледалом у руци, али ни у ком случају личност” (Радбрух, 1980, р. 77). Иако је сасвим легитимно имати интерес, ипак ваља нагласити да „опћа добробит подразумјева у себи зброј свих оних предувјета друштвеног живота који допушта појединцима, обитељима и друштвеним скупинама да потпуније и неометаније досегну своје властито усавршавање” (Zsifkovits, 1996, р. 24).

На тај начин стичу се основе за онемогућавање опстанка социјалног мира, који ће једнако бити угрожен развијеном културом егоизма, нестанком личности под ударцима колективитета и нестанком свега зарад „уметности” која надживљава човека који је ствара.

Тако смо опет на терену антиномија које једна другу руше попут вредности које се сукобљавају и уместо да држе зграду права, оне је руше, те се веома често дешавало да због сукоба вредности дође до напуштања социјалног мира. Пошто је право створено да служи идеји вредности, оно мора да служи и идеји социјалног мира као вредносног поретка. Међутим, заплет настаје код проблема да ли социјалном миру више служи правна вредност правне сигурности или друштвено-правна вредност правде. Превише често смо се током историје кретали између ове две крајности, односно захтева за коначношћу у контексту правне сигурности која само жели да одреди позитивноправни систем норми као нешто што је коначно и логично сређено и захтева за праведним исходима друштвене збиље. У овој напетости створене су бројне искривљене слике поредака који су за себе говорили да су обезбедили социјални мир, који је на пример у случају прошлог века брзо прерастао из стања обећаног социјалног мира у апсолутни рат. Социјални мир се не може схватити попут „општинске ливаде” неког села, где су се сељаци договорили да, поред чувања крава и њиховог пуштања на испашу на своје ливаде, понеку од њих пуне и на општинску ливаду. За сваког сељака је боље да што више крава пусти на општинску ливаду, али уз увећање броја крава, што се на крају и десило због нашег позанатог егоизма, ливада је постала ледина, а краве су престале да дају млеко.⁴ Идеал социјалног мира никада се неће исцрпети у питању искључиво личне користи. Сасвим супротно, он нестаје због стављања посебног нагласка на ово и небриге за опште, што се може историјски повезати са искуством постојања друштвене својине, свачије, а ничије, која је од ливаде на крају прерасла у ледину и довела уз друге чиниоце до спирале самоуништења социјалног мира, који се градио на тим основама.

⁴ Пример је дат у: V. Zsifkovits, *Politika bez morala*, 28.

Поучени таквим искуством, можемо рећи да социјални мир као вредносни поредак мора да прихвати идеју да „радно право жели да помогне социјалној немоћи...” (Радбрух, 1980, р. 163) и да истовремено прихвати организирање надмоћи јер „моћ је већ сама по себи зла, без обзира ко се њоме користи” (Радбрух, 1980, р. 73), што даље води интегралистичком спајању свих идеја које могу да обезбеде социјални мир који се одликује умањењем социјалне немоћи и социјалне надмоћи, односно ово је стање у којем се путем категорије „лице” „изједначавају моћник и онај који нема моћи” (Радбрух, 1980, р. 166), што ће створити „одлучујућу мотивацију за превладавање за човека недостојних политичких услова и стварање оних који су достојни човека” (Zsifkovits, 1996, р. 30). Пражњење идеје социјалног мира, као и „пражњења идеје правне државе”, где је та „материјална идеја правне државе испражњена и обездушена, те претворена у нешто што је формалистичко-техничко” (Heler, 2011, р. 12) доводи до друштвеног слома. Један од начина да до тог пражњења не долази је изградња јуриспруденције као вредносне науке „која је у служби сврха социјалног живота” (Канторович, 2006, 90), у којој је развијена идеја хуманитета која се окреће „на три стране: као човекољубље против нељудске свирепости, као људско достојанство против нељудског понижавања, као људско образовање против нељудског уништавања културе” (Радбрух, 2007, р. 29).

До немогућности одржања социјалног мира долази када се „социјалне везе покидају, те друштва делају у сопственом интересу и „усмеравају своја субјективна права још само као оружје једна против друге” (Хабермас, Рацингер, 2006, р. 23). Заправо, сасвим супротно, социјални мир не може да говори о „изгубљеном рају”, нити се историја „састоји у тужном развоју једног све дубљег пада, него у постојаном напредовању развоја ка све већем савршенству” (Бахофен, 2008, р. 14). Зато јесте јасно да је социјални мир плод солидарности која нас је научила да живимо заједно у складу са вредностима, јер тада постижемо унутрашњу равнотежу и спокојство духа. А у државно-правном смислу, остаје питање да ли се мир може постићи принудним средствима и, ако може, колико ће трајати такав мир? На то немамо директан одговор, али за разлику од општег појма мира, социјални мир као идеал не може да се успостави нити одржи санкцијама.

ЗАКЉУЧАК

Социјални мир као вредносни поредак заснован је на вредности солидарности, која мора да представља напредак људи ка све већем јединству које је истовремено истинско, те је зато и могуће и доћи до жељеног циља.

Велики значај за социјални мир имају друштвене вредности неопходне приликом изградње институција које могу да га одржавају без принуде, као што је солидарност, али не као површна ганутоост нечијим стањем, већ као искрено и одлучно залагање за опште добро. Ако је дакле могуће обезбедити развитак вредносно осетљиве свести код човека, тада можемо очекивати изградњу правних институција које ће одржавати социјални мир који ће и сâм достићи високу вредносну раван.

Веома реално прилазећи овом проблему, закључујемо да изградња оваквих институција неће са апсолутном сигурношћу довести до вредносног поретка какав је социјални мир, али сасвим сигурно доводи до идентификације оног нежељеног стања које је и антипод миру, а од кога се онда мора кренути напред.

А солидарност која прихвата да појединци опстају у холистичкој слици насупротив својим специфичностима, доводи до жељеног социјалног мира, који ће обезбеђен плуриперспективистичким односном „ја” и „други” сузбити природно урођен егоизам код човека, те осветлити вредносни пут који нема алтернативу.

Тако одређен социјални мир прераста у вредносни поредак који се још може означити и као аксиолошки пут моралних поступака који води ка „логици срца” и „поретку срца”⁵, што признајемо ствар донекле чини идиличном, али не и недостижном јер је вредносни поредак, те унутар њега и социјални мир као вредност, дат и поседује своју сопствену законитост постојања и не може се уништити неморалним и незаконитим поступањем.

Оваква поставка помаже да право добије неопходну аксиолошку критичку ноту која ће у доба нараслог правног позитивизма, који све аминује док је у форми закона, бити способна да начини разлику између вредносно прихватљивог стања, какав је социјални мир, и његових антипода. Успостављање равнотеже унутар правног поретка омогућава да се право приближи свом идеалу правди, која ће одређивањем „другог” насупротив нас сузбити природни егоизам и омогућити остваривање заједничког интереса.

У контексту пуког правног позитивизма, мир је гарантован путем права које је обезбеђено монополом физичке принуде. Међутим, као такав, он није апсолутно прихватљив јер најпре у себи носи дозу присиле која се потом може протумачити као принуда за мир владајуће класе. За разлику од таквог поимања мира, аксиолошки посматрано, социјални мир је вредносни поредак који не узмиче, већ напредује и тиме пркоси злу, које коегзистира са вредностима у свим људским стварима.

⁵ О идејама „логика срца” и „поредак срца” видети код Паскала (Blaise Pascal) и Шелера (Max Scheler).

ЛИТЕРАТУРА

- Бахофен, Ј.Ј. (2008). *Природно право и историјско право [Natural Law and Historical Law in Their Contrasts]*. Досије, Београд.
- Visković, N. (1981). *Pojam prava [Concept of Law]*. Logos, Split.
- Вукадиновић, Г., Митровић, Д. М., Трајковић, М., (2012). *Увод у право [Introduction in Law]*. Досије студио, Београд.
- Životić, M. (1986). *Aksiologija [Axiology]*. Naprijed, Zagreb.
- Zsifkovits, V. (1996). *Politika bez morala? [Politics Without Moral?]*. Školska knjiga Zagreb.
- Канторовић, Х. (2006). *Борба за правну науку [Battle for Legal Science]*. Досије студио, Београд.
- Лазаревић, А. (1938). *Место радног права у систему правних наука [The Place of Labor Law in the System of Legal Sciences]*. Архив за правне и друштвене науке, књига 53, (pp. 231–237), Правни факултет Универзитета у Београду.
- Лубарда, Б. (2012). *Радно право – расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу [Labor Law - Discussion on Dignity at Work and Social Dialogue]*. Правни факултет Универзитета у Београду.
- Ravićević, V. (1958). *Odnos vrijednosti i stvarnosti u modernoj njemačkoj aksiologiji [The Relation Between Values and Reality in Modern German Axiology]*. Kultura, Beograd.
- Павићевић, В. (1974). *Основи етике [The Basics of Ethics]*. БИГЗ, Београд.
- Политео, И. (1938). *Основи радног права – општи део [Basics of Labor Law - General Part]*. Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, А.Д.
- Радбрух, Г. (1980). *Филозофија права [Legal Philosophy]*. НОЛИТ, Београд.
- Raz, Dž. (2005). *Etika u javnom domenu [Ethics in the Public Domain]*. CID, Podgorica.
- Tanović, A. (1978). *Vrijednost i vrednovanje [Value and Valuation]*. Svijetlost, Sarajevo.
- Tintić, N. (1983). *Socijalna pravda (od ideje, ideologije i teorije do prakse) u pojedinim državama i na međunarodnoj razini [Social Justice (from Idea, Ideology and Theory to Practice) in some countries and Internationally]*. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 33 (3-4), (pp. 237–272)
- Урдаревић, Б. (2017). *Клаузула о чувању социјалног мира као саставни део колективног уговора о раду [A Clause on the Maintenance of Social Peace as an Integral Part of the Collective Labor Contract]*. Радно и социјално право [Labor and Social Law]. Београд, 2/2017 (pp. 23–36).
- Finis, Dž. (2005). *Prirodno pravo [Natural Law and Natural Rights]*. CID, Podgorica.
- Hartman, N. (2003). *Etika [Ethics]*. Naklada Ljevak, Zagreb.
- Хелер, Х. (2011). *Правна држава или диктатура? [Rule of Law or Dictatorship?]*. Досије студио, Београд.
- Штраус, Ј. (1997). *Природно право и историја [Natural Right and History]*. Плато, Београд.

SOCIAL PEACE AS A VALUE ORDER

Marko Trajković, Goran Obradović
University of Niš, Faculty of Law, Niš, Serbia

Summary

Social peace, as a system of values, is based on the value of solidarity, which must embody a progressive development of humankind towards a unity that is both genuine and realistic in terms of attaining the desired objectives.

Social values, such as solidarity, are of huge significance for social peace. They are particularly necessary in the process of building institutions that can maintain social peace without pressure or coercion. Yet, it does not imply superficial affection and sympathy for the human predicament but a sincere and committed advocacy for the general well-being. Thus, if we can raise man's awareness and sensitivity to social values, we are likely to develop legal institutions that will not only preserve but also attain social peace based on the highest social values.

A reasonable approach to this matter entails that the development of such institutions will not lead (with absolute certainty) to establishing a value system based on social peace, but it will certainly lead to identifying the undesirable state of affairs, which is the direct opposite of social peace and a trigger for moving forward.

The concept of solidarity which recognizes that individuals can survive in a holistic environment in spite of their specificities leads to the desired social peace; supported by the multi-perspective relationship between "myself" and "others", it will suppress man's inherent egoism, and shed a new light on the value-oriented track of being that has no alternative.

Thus defined, social peace turns into a value system which may also be designated as an axiological track of moral conduct, eventually leading to "the logic of the heart" (Blaise Pascal) and "the order of the heart" (Max Scheler). Admittedly, it makes social peace somewhat idyllic but not unattainable because a value system, including social peace as a highest value, is a given constant which is governed by its own laws; thus, it cannot be destroyed by immoral and unlawful conduct.

This postulate gives law the necessary axiological critical edge. In times of growing legal positivism which can substantiate anything as long as it has the form of law, it will contribute to distinguishing between the acceptable value system, such as social peace, and its antipodes. Establishing a balance within a legal order enables the law to come closer to the ideal of justice, which will suppress man's inherent egoism (by referring to "others" rather than "myself") and enable the exercise of common interests.

In the context of legal positivism per se, social peace is guaranteed by the rights which are ensured by the monopoly of physical coercion. However, as such, it is not absolutely acceptable because it entails an element of force which may be interpreted as coercion for the sake of (social) peace of the ruling class. As opposed to such a conception of social peace, the axiological stance is that social peace is a value system which does not retreat in times of adversity but steadily progresses, thus defying the evil that coexists with values in all human matters.